

na hradišti nepovažuje za důkaz příslušnosti lokality k přemyslovské doméně, neboť by tomu tak bylo pouze v případě bezpečného datování sakrálního objektu do období před vládou Boleslava I. Podobně nic neznamena negativní vymezení teritoria Přemyslovců nepřítomností sakrálního objektu. Domnívá se, že nejstarší přemyslovské knížectví nikdy pravidelně vymezeno nebylo a sestávalo se z aditivně připojených sídlištních enkláv různé velikosti nebo území, jež mohla lineárně probíhat do větších vzdáleností podél důležitých komunikací. Doména by pak ve skutečnosti mohla zaujímat menší nebo naopak mnohem větší území, či je dokonce i překračovat.

K těmto závěrům je nutno konstatovat, že stupeň našeho poznání i dosažených informací není neměnný, vyvíjí se, a to zejména v rámci stavu výzkumu a jeho zpracování. Právě Varadzinova práce poukazuje na jeho mezery a nedostatečnost v rámci takového klíčového problému, jako jsou přemyslovská hradiště a jejich datování. Na jedné straně zde máme poměrně ucelený model vývoje podepřený dobovým stavem výzkumu i argumenty založenými na interpretaci písemných a archeologických pramenů, vyhodnocení geografické situace, komunikační sítě, památek raně středověké architektury apod. Je celkem zřejmé, že čas a další bádání může některé z těchto předpokladů vyřadit nebo upřesnit a model je třeba prověřovat. Na druhé straně L. Varadzin vyslovil určitou hypotézu, u které alespoň v této kapitole o vývoji hradišť v jádru Čech postrádám jasné argumentační zdůvodnění, tzn. komplexní vyhodnocení geografické situace, vazby fortifikací a sídelních komor na komunikace, prokázání příslušnosti a vztahů jednotlivých lokalit i oblastí k pražskému centru atd. Tím nechci konstatovat, že jeho model je nutno zavrhnout, ale další analytické bádání jej musí teprve prokázat, což také autor na konci konstatuje.

Připojeny jsou popisy vyobrazení, obrazová dokumentace a graf s naznačením chronologie hradišť v jádru Čech (s. 195–198), dále obsáhlý soupis pramenů a literatury (s. 199–217), anglické resumé včetně popisu vyobrazení (s. 218–246) a český a anglický abstrakt (s. 247–251). Drobné překlepy a prohřešky vůči pravopisu jsem vyznačil do textu (s. 20, 21, 25, 28, 51, 56, 58, 71, 74, 75, 129, 131, 132, 135, 180, 181, 183, 193; „diskuze“ uváděná v rámci názvu paté kapitoly by měla být psána se „s“). Je však třeba konstatovat, že je jich minimálně a celkově má práce dobrou úpravu, obrazová dokumentace však měla být očíslována průběžně.

Jestliže však mám celkově hodnotit doktorskou disertační práci L. Varadzina, jsem poněkud na rozpacích. Nejedná se totiž o ucelené dílo s jednotnou koncepční linií, ale soubor pěti částečně již publikovaných prací, kde jedinou spojovací linií prvních tří (kap I–III) jsou určité vybrané otázky studia

raně středověké keramiky, jako bylo zásobování hradiště Stará Boleslav těmito produkty, značky na dnech nádob z této lokality a hrnčířská výroba 6.–13. století ve východní části střední Evropy v archeologických pramenech, taktéž spíše vybrané problémy, neboť toto téma by samo o sobě vydalo na samostatnou práci, a další dvě kapitoly (IV–V) se týkají Libušína a hradišť ve středních Čechách. Jednotlivé připomínky jsem uvedl již v předchozím textu. Práce sama obsahuje řadu cenných zjištění a postřehů, ale je však nutno konstatovat a musím znovu zdůraznit absenci nějaké ujednocující linie a také shrnujícího závěru. S těmito výhradami doporučuji disertační doktorskou práci L. Varadzina po rozhodnutí komise k dalšímu řízení a obhajobě.

Ma. Enzersdorf, 5. V. 2010

prof. PhDr. Zdeněk Měřínský, CSc.